

ДИФЕРЕНЦІЙОВАНЕ ОПОДАТКУВАННЯ СТРАХОВИКІВ ЯК СПОСІБ ФІНАНСОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СТРАХОВОГО РИНКУ

Вступ

Податки є одними з головних фінансових інструментів, що застосовуються для здійснення фінансової політики держави. Оподаткування в страхуванні базується насамперед на результатах діяльності страховиків, тому актуальним є детальний аналіз формування фінансових результатів страховиків з метою оптимізації податкового регулювання.

Закон України «Про оподаткування прибутку підприємств» 1997 року запровадив специфічний механізм оподаткування страховиків, відокремивши страхові операції від нестрахових, для яких оподаткування залишилося незмінним [1]. Об'єктом оподаткування для страхових операцій став валовий дохід у вигляді страхових премій за договорами страхування і перестрахування зі ставкою оподаткування 3%, а для нестрахових операцій – прибуток із ставкою оподаткування, як для звичайних підприємств країни. Відтоді і дотепер система оподаткування страхової компанії суттєво відрізняється від системи, прийнятої для типового господарського товариства, що пов'язано з її особливим статусом. Завдяки такій особливості страховий ринок несе податкове навантаження, що не можна співвіднести з іншими галузями економіки.

Законом України № 4057-VI від 17.11.2011 «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо стимулювання інвестицій у вітчизняну економіку» порядок оподаткування страховиків подовжено до грудня 2012 року [2]. Прибуток з інших джерел оподатковується за ставкою 25% від суми валового прибутку [3]. Таким чином, оподаткування страхових премій залишається незмінним і створює неринкові переваги для сектору страхування порівняно з іншими конкурентними фінансовими ринками.

Проблеми оподаткування страховиків в контексті порівняння із загальними засадами оподаткування прибутку підприємств обговорювалися в працях Василенко А. В., Вовчак О. Д., Гаманкової О. О., Кисельової О., Козоріз Г. Г., Охріменко О. О., Приходька В. С., Ротової Т. А., Руденко К. С., Шелехова К. В., зарубіжних вчених Гвозденка А. А., Шахова В. В. та ін [4-6]. Науковці і практики звертають увагу на те, що багато суб'єктів підприємницької діяльності використовують страхування як спосіб ухилення від сплати податків. Така проблема залишатиметься не розв'язаною доти, доки не відбудеться переходу страховиків до загальної системи оподаткування прибутку або поки не буде знайдено іншого розв'язання проблеми.

Метою цієї роботи є розробка практичних рекомендацій щодо застосування диференційованого оподаткування страховиків і створення податкових стимулів для забезпечення реального сектора національної економіки необхідними інвестиційними ресурсами.

Об'єктом дослідження є страхові компанії як суб'єкти страхового ринку і платники податків, пов'язаних зі страхуванням.

Предметом дослідження є грошові потоки страхових компаній, відповідна база оподаткування.

1. Особливості формування фінансових результатів страховика в сучасних умовах

Згідно Закону України «Про страхування» „предметом безпосередньої діяльності страховика може бути лише страхування, перестрахування і фінансова діяльність, пов'язана з формуванням, розміщенням страхових резервів та їх управлінням” [7], а фінансовий результат діяльності страхової організації може бути визначено за допомогою доходів і витрат: 1) доходи від страхової діяльності; 2) доходи від фінансової діяльності; 3) доходи від іншої операційної діяльності; 4) витрати на ведення справи; 5) витрати, пов'язані зі страховими зобов'язаннями. У попередніх працях автора було показано, що приведена класифікація грошових потоків була неповною, призводила до плюралізму поглядів стосовно переліку видів діяльності і потребувала вдосконалення з метою уніфікації, що й було здійснено. Авторський підхід полягає в тому, що: 1) пропонується відокремити інвестиційну діяльність страховика від фінансової і 2) співвіднести витрати з основними видами діяльності страхової компанії [8, с. 59]. Згідно нового підходу прибутки або збитки за кожним видом діяльності визначаються надходженнями і витратами за кожним видом діяльності, а загальний прибуток визначається шляхом зіставлення 8 грошових потоків:

1 – грошові надходження за основною операційною (страховою) діяльністю ГНООД.

2 – витрати за основною операційною діяльністю ВООД.

3 – грошові надходження за іншою операційною діяльністю ГНІОД.

4 – витрати за іншою операційною діяльністю ВІОД.

5 – грошові надходження за фінансовою діяльністю ГНФД.

6 – витрати за фінансовою діяльністю ВФД.

7 – грошові надходження за інвестиційною діяльністю ГНІД.

8 – витрати за інвестиційною діяльністю ВІД.

Склад грошових надходжень і напрямів витрат під час господарської діяльності страховика приведено у праці [8], де систематизовано і класифіковано всі складові перелічених грошових

потоків, що визначають валовий дохід і валові витрати страховика, доходи і витрати за кожним видом діяльності окремо.

Запропонований поділ дасть змогу визначати прибуток від основної операційної діяльності (ПООД) за формулою:

$$\text{ПООД} = \text{ГНООД} - \text{ВООД}. \quad (1)$$

Прибуток від іншої операційної діяльності (ПООД) визначиться як відповідна різниця:

$$\text{ПООД} = \text{ГНІОД} - \text{ВІОД}. \quad (2)$$

Прибуток від інвестиційної діяльності (ПІД) визначиться за формулою:

$$\text{ПІД} = \text{ГНІД} - \text{ВІД}. \quad (3)$$

Прибуток від фінансової діяльності (ПФД) визначиться з розрахунку:

$$\text{ПФД} = \text{ГНФД} - \text{ВФД}. \quad (4)$$

Загальний прибуток страховика визначатиметься за зведеною формулою:

$$\text{ЗП} = \text{ПООД} + \text{ПООД} + \text{ПІД} + \text{ПФД} \quad (5)$$

Кожний перелічений вид діяльності може розглядатися як самостійний і відносно незалежний від іншого. Так, страховик формально може не здійснювати страхову діяльність і займатися лише інвестиційною діяльністю або лише іншою операційною діяльністю. На фінансовому ринку діють нестрахові компанії (підприємства), які здійснюють один з перелічених видів діяльності і сплачують податки від прибутку за таким видом діяльності. З цих позицій постає питання нерівності суб'єктів господарювання щодо збору податків: у одного податки можуть братися лише за одним видом діяльності, у другого – за загальним результатом від декількох видів діяльності, у третього – за кожним видом діяльності. Тому постає питання уніфікації правил оподаткування для всіх суб'єктів фінансового ринку і страховиків насамперед.

У наступному застосуємо нову класифікацію доходів і витрат для модифікації концепції оподаткування в страховій галузі. Подібний підхід може бути застосований і до будь-якого (не страхового) підприємства і може бути уніфікований для всіх юридичних осіб України. Він створює нові можливості і моделі оподаткування, які ми продемонструємо на прикладі страховиків.

2. Моделі оподаткування страхових компаній України

З одного боку високі ставки податків призводять до високих цін (тарифів) за страхові послуги для кінцевого споживача, а тому стають неефективними і недоступними для більшості населення України. Крім того, високі ставки податків індукують ухилення від їх сплати. З іншого боку існує потреба у наповненні бюджету країни для вирішення багатьох соціально-значущих питань. Саме тому необхідним стає пошук компромісного рішення для розв'язання проблеми.

Ми пропонуємо компромісне рішення для страховиків-платників податку і для держави з метою ефективного поповнення бюджету – диференційоване оподаткування прибутків страховиків-резидентів за видами діяльності залежно від напрямку, обсягів і результатів діяльності (таблиця 1). Вважаємо за доцільне зменшення ставки податку з одночасним введенням диференційованого оподаткування, а саме: окремого оподаткування основної операційної діяльності, окремого – фінансової діяльності, окремого - інвестиційної діяльності та окремого оподаткування іншої операційної діяльності. Отже, компромісне рішення полягає в тому, що ми пропонуємо одночасне зменшення ставок податку на прибуток і диференціацію податків за видами діяльності.

Пропозиція – диференційоване оподаткування. Пояснимо деякі особливості запропонованої методики диференційованого оподаткування з прибутків (таблиця 1).

Таблиця 1.

Диференційоване оподаткування прибутків страховика в залежності від виду, напрямку, обсягів і результатів діяльності

Види діяльності та короткий зміст	Пропозиція - об'єкт оподаткування (алгоритм)	Пропозиція - норми ставки
1. Страхова діяльність		
Основна операційна діяльність резидентів і нерезидентів - страхування, перестрахування	Прибуток ПООД (ГНООД – ВООД)	15%
2. Інша операційна діяльність		
Інша операційна діяльність резидентів і нерезидентів	Прибуток ПООД (ГНІОД – ВІОД)	16%
3. Фінансова діяльність		
Фінансова діяльність резидентів і нерезидентів	Прибуток ПФД (ГНФД – ВФД)	17%
4. Інвестиційна діяльність		
Інвестиційна діяльність резидентів і нерезидентів	Прибуток ПІД (ГНІД – ВІД)	18%
Інвестиційні витрати резидентів в економіку інших країн обсягом більше 100 000 євро в рік	Обсяг інвестицій в економіку інших країн	3%

*Джерело: Розробка автора

Пропонується зменшення ставки оподаткування від основних видів діяльності в середньому з 21% до 15% (таблиця 1), оподаткування іншої операційної діяльності за ставкою 16% з відповідного прибутку, оподаткування фінансової діяльності за ставкою 17% з прибутку від такої діяльності та інвестиційної діяльності - 18% з відповідного прибутку. Пропонується також

несиметричний режим оподаткування для тих резидентів, хто інвестує гроші в економіку інших країн. Це дасть змогу застосувати податкове регулювання на створення та забезпечення підтримки вітчизняного ринку страхування. Тенденція щодо зменшення ставки оподаткування має місце і в країнах – нових членах ЄС [5; 9].

Розглянемо тепер як буде впливати запропоноване удосконалення оподаткування на діяльність, з одного боку, страхових компаній, з іншого – на надходження коштів до бюджету країни. Сукупний податок (ЗСПП), що був би сплачений страховиком за умови переходу на диференційоване оподаткування прибутків визначиться:

$$\text{ЗСПП} = 0,15 \cdot \text{ПООД} + 0,16 \cdot \text{ПОД} + 0,17 \cdot \text{ПФД} + 0,18 \cdot \text{ПД} + 0,03 \cdot \text{суми інвестицій за межі України (для суми} > 100000 \text{ євро в рік)}. \quad (6)$$

Загальна сума нерозподіленого прибутку (ЗСНП), тобто коштів, що залишаться у страховиків після оподаткування у такому разі, буде:

$$\text{ЗСНП} = 0,85 \cdot \text{ПООД} + 0,84 \cdot \text{ПОД} + 0,83 \cdot \text{ПФД} + 0,82 \cdot \text{ПД} + 0,03 \cdot \text{суми інвестицій за межі України (для суми} > 100000 \text{ євро в рік)}. \quad (7)$$

Порівняємо різні пропозиції про оподаткування страховиків в контексті новацій Податкового кодексу України для виявлення особливості і переваг нового підходу.

Таблиця 2

Пропозиції щодо оподаткування страховиків

Пропозиція №	Хто пропонує	Пояснення
Пропозиція 1	Міністерство фінансів	оподаткування загального прибутку: 21% ЗП. У разі збитку податок не збирається.
Пропозиція 2	автор	- диференційоване оподаткування прибутків ПООД, ПФД, ПОД, ПД. У разі збитку за певним видом діяльності податок з цього виду діяльності не збирається.
Пропозиція 3	Податковий кодекс	- оподаткування загального прибутку: 23% ЗП з 2011 року, 21% ЗП з 2012 року, 19% ЗП з 2013 року, 16% ЗП з 2014 року. У разі збитку ЗП < 0, податок не збирається.

*Джерело: розробка автора за офіційними даними уповноважених органів [9-10] і власних досліджень.

3. Порівняння пропозицій на прикладі розрахункових завдань

Модельний приклад 1. Припустимо спочатку, що певний страховик має результати діяльності з відповідними позитивними прибутками і працює в Україні: ПООД=10 млн грн., ПОД=20 млн грн., ПФД=30 млн грн., ПД=40 млн грн. Розрахуємо величину сплачених податків для такого страховика за наведеними підходами (таблиця 2), де загальний прибуток: ЗП=10+20+30+40=100 млн грн.

Сплачені податки ЗСПП за пропозицією 1 будуть визначатися:

$$\text{ЗСПП} = 0,21 (10 + 20 + 30 + 40) = 0,21 \cdot 100 = 21 \text{ млн грн.}$$

Сплачені податки ЗСПП за пропозицією 2 будуть визначатися за формулою (6):

$$\text{ЗСПП} = 0,15 \cdot 10 + 0,16 \cdot 20 + 0,17 \cdot 30 + 0,18 \cdot 40 = 17 \text{ млн грн.}$$

Сплачених податки ЗСПП за пропозицією 3 будуть визначатися:

$$\text{ЗСПП} = 0,19 (10 + 20 + 30 + 40) = 0,19 \cdot 100 = 19 \text{ млн грн.}$$

Показники податкової віддачі для всіх наведених випадків будуть близькими або рівними обраним нормам ставки податку на прибуток. Податкова віддача за новим методом диференційованого оподаткування є найменшою і для приведених даних дорівнює 17%.

Наші підрахунки (таблиця 3) дають змогу зрозуміти, що у разі позитивних прибутків за всіма видами діяльності страховик сплачуватиме за пропозицією 2 податки, менші ніж за чинними вимогами оподаткування і за іншими пропозиціями. Податкова віддача для диференційованого оподаткування є значно меншою. Отже, такий результат є вигідним для страховика і, на перший погляд, не зовсім прийнятний для державного фінансового регулювання і податкових надходжень до бюджету: 21 млн грн.>17 млн грн.; 19 млн грн.>17 млн грн.

Таблиця 3

Порівняння пропозицій стосовно оподаткування прибутку на прикладі розрахункової задачі для результатів діяльності страховика

Показник діяльності	Значення (млн грн.)	Податки (млн грн.)		
		Пропозиція 1 – Мінфін – 21% прибутку	Пропозиція 2 – автор – диференційоване оподаткування	Пропозиція 3 – Кодекс – 19% прибутку
ПООД	10	$0,21 \cdot 10 = 2,1$	$0,15 \cdot 10 = 1,5$	$0,19 \cdot 10 = 1,9$
ПЮД	20	$0,21 \cdot 20 = 4,2$	$0,16 \cdot 20 = 3,2$	$0,19 \cdot 20 = 3,8$
ПФД	30	$0,21 \cdot 30 = 6,3$	$0,17 \cdot 30 = 5,1$	$0,19 \cdot 30 = 5,7$
ПД	40	$0,21 \cdot 40 = 8,4$	$0,18 \cdot 40 = 7,2$	$0,19 \cdot 40 = 7,6$
Всього сплачених податків ЗСПП		21,0	17	19,0
Загальний прибуток ЗП, млн грн.		100	100	100
Податкова віддача ПВ=ЗСПП/ЗП·100%		21	17	19

*Джерело: Розробка і розрахунки автора

Модельний приклад 2. Тепер змодельємо іншу ситуацію зі страховиком, що має результати діяльності як з позитивними, так і з від'ємними значеннями прибутків по окремих видах діяльності. Для спрощення розрахунків і розуміння приймемо, що страховик надає страхові послуги на території України і має від'ємні результати лише за одним видом діяльності,

наприклад, за інвестиційною діяльністю (таблиця 4). Тому два страховики у таблицях 3-4 відрізняються лише за результатами інвестиційної діяльності.

Знову розрахуємо величину сплачених податків для такого страховика, що матиме загальний прибуток ЗП=10+20+30-40=20 млн грн., за трьома підходами.

Обсяги сплачених податків ЗСПП за пропозицією 1 будуть визначатися:

$$\text{ЗСПП} = 0,21 (10 + 20 + 30 - 40) = 0,21 \cdot 20 = 4,2 \text{ млн грн.}$$

За пропозицією 2 диференційованого оподаткування страховик не буде сплачувати податок від інвестиційної діяльності, але сплатить податки за іншими видами діяльності. Сплачені податки ЗСПП за пропозицією 2 будуть визначатися за формулою (6):

$$\text{ЗСПП} = 0,15 \cdot 10 + 0,16 \cdot 20 + 0,17 \cdot 30 + 0 = 9,8 \text{ млн грн.}$$

Сплачені податки ЗСПП за пропозицією 3 будуть визначатися:

$$\text{ЗСПП} = 0,19 (10 + 20 + 30 - 40) = 0,19 \cdot 20 = 3,8 \text{ млн грн.}$$

Таблиця 4

Порівняння пропозицій стосовно оподаткування прибутку на прикладі розрахункової задачі для результатів діяльності страховика

Показник діяльності	Значення (млн грн.)	Податки (млн грн.)		
		Пропозиція 1 – Мінфін – 21% прибутку	Пропозиція 2 – автор – диференційоване оподаткування	Пропозиція 3 – Кодекс – 19% прибутку
ПООД	10	$0,21 \cdot 10 = 2,1$	$0,15 \cdot 10 = 1,5$	$0,19 \cdot 10 = 1,9$
ШОД	20	$0,21 \cdot 20 = 4,2$	$0,16 \cdot 20 = 3,2$	$0,19 \cdot 20 = 3,8$
ПФД	30	$0,21 \cdot 30 = 6,3$	$0,17 \cdot 30 = 5,1$	$0,19 \cdot 30 = 5,7$
ПІД	-40	$0,21 \cdot (-40) = -8,4$	0	$0,19 \cdot (-40) = -7,6$
Всього сплачених податків ЗСПП		4,2	9,8 (податок від інвестиційної діяльності нульовий)	3,8
Загальний прибуток ЗП, млн грн.		20	20	20
Податкова віддача ПВ=ЗСПП / ЗП·100%		21	49	19

*Джерело: Розробка і розрахунки автора

Як бачимо, якщо у страхової компанії є від'ємні значення прибутку (тобто збитки), то податкова віддача за новим методом диференційованого оподаткування є найбільшою. Отже, підрахунки для другого випадку дають змогу зробити узагальнений висновок, що у разі наявності збитків за видами діяльності страховик сплачуватиме податки, більші за відповідні згідно чинних

вимог оподаткування та інших пропозицій. Такій результат є ефективним з погляду державного фінансового регулювання і спрямування коштів в бюджет і не зовсім прийнятним для страховика:

4,2 млн грн.<9,8 млн грн.; 3,8 млн грн.<9,8 млн грн.

Таким чином, можна дійти висновку, що запропонований в роботі підхід диференційованого оподаткування (пропозиція 2) стимулюватиме страховиків до одержання і декларування позитивних прибутків за кожним видом діяльності окремо. Саме тому пропозиція диференційованого оподаткування є, на наш погляд, найбільш прийнятною для позитивного ефекту в страховій економіці і може бути адаптована до інших галузей економіки. За таких умов податки на прибутки страховиків стануть прямими податками. Страховики сплачуватимуть податки лише за тими видами діяльності, які матимуть прибутки. Перехід страховиків на диференційовану систему оподаткування значно зменшить можливості участі страховиків у схемах податкової оптимізації, виведення коштів за кордон й бажання приховати реальні прибутки.

4. Питання фінансового регулювання, контролю та обліку

Заслуговує на увагу той факт, що чинна редакція Закону України «Про страхування» не унормовує порядок формування прибутків від різних видів діяльності. Єдиним документом, що містить перелік доходів і витрат страховика є форма спеціалізованої звітності «Звіт про доходи і витрати страховика». Вона базувалася на нормах оподаткування прибутку для редакції Закону «Про страхування» 1991 року і стандартних форми 2 річного бухгалтерського звіту про фінансові результати і форми 3 річного бухгалтерського звіту про рух грошових коштів страховика [4, с. 170]. Саме тому «Звіт про доходи і витрати страховика» є більш детальним, але не дає змогу визначити наведені 8 потоків і 4 види прибутків: від основної операційної діяльності, від іншої операційної діяльності, від інвестиційної діяльності, від фінансової діяльності. Це означає, що приведена тут пропозиція щодо визначення результатів діяльності страховика вимагає перегляду структури і змісту стандартної форми 2 річного бухгалтерського звіту про фінансові результати страховика та «Звіту про доходи і витрати страховика» таким чином, щоб ліквідувати вказаний недолік, бути зрозумілими не лише фахівцям і зручними для визначення податків.

З погляду фінансового регулювання і контролю для виконання норм оподаткування суб'єктів страхового ринку потрібно буде визначати фактичні показники податкової віддачі ПВ за кожним видом діяльності кожного страховика і по страховому ринку загалом. На нашу думку, з метою забезпечення адекватного фінансового регулювання, прозорості страхового ринку та прийняття виважених рішень центральними органами виконавчої влади доцільно зобов'язати:

- страховиків України – надавати в річних звітах інформацію про кожний фактичний показник отриманого прибутку ПООД, ПНОД, ПФД, ПІД окремо і результуючий показник ЗП; фактичні

чотири показники податкової віддачі ПВ за кожним видом діяльності і загальний показник віддачі ПВ всієї господарської діяльності;

- Нацкомфінпослуг України і Державну податкову службу України – в річних звітах надавати повну інформацію про прибутки, суми надходжень до бюджету як від страхової діяльності, так і за всіма іншими названими видами діяльності: інвестиційної, фінансової та іншої операційної діяльності; фактичні показники податкової віддачі *ПВ* за всіма видами діяльності страховиків і загальний показник *ПВ* за всією господарською діяльністю страховиків.

Висновки

Дослідження виявляє особливості і переваги нового підходу, які полягають у тому, що: 1) диференційоване оподаткування прибутків стимулюватиме страховиків до одержання і декларування прибутків за кожним видом діяльності, 2) пропозиція може бути адаптована до інших галузей економіки, 3) податки на прибутки страховиків стануть прямими податками, 4) перехід страховиків на диференційовану систему оподаткування значно зменшить можливості участі страховиків у схемах податкової оптимізації й виведення коштів за межі країни.

Пропозиція вимагає перегляду структури і змісту стандартної форми 2 річного бухгалтерського звіту про фінансові результати страховика та «Звіту про доходи і витрати страховика» таким чином, щоб визначати прибутки і витрати за кожним видом діяльності.

Запропоновано зобов'язати страховиків України, Нацкомфінпослуг України і Державну податкову службу України надавати в річних звітах інформацію про фактичні показники отриманих прибутків, суми надходжень до бюджету за основною операційною діяльністю та іншою операційною діяльністю, прибуток за фінансовою діяльністю та прибуток за інвестиційною діяльністю окремо і результируючий показник загального прибутку, фактичні чотири показники податкової віддачі за кожним видом діяльності й загальний показник віддачі за результатами всієї господарської діяльності.

Використані джерела

1. Закон України “Про оподаткування прибутку підприємств”: Закон України від 1997. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws>. – Назва з екрану.
2. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо стимулювання інвестицій у вітчизняну економіку: Закон України № 4057-VI від 17.11.2011 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/4057-17>. – Назва з екрану.
3. Про внесення змін до Закону України “Про оподаткування прибутку підприємств”: Закон України від 24.12.02 р. № 349-IV. // Все про бухгалтерський облік. – 2003. – №8. – С.37-53.
4. Гаманкова О. О. Фінанси страхових організацій: навчальний посібник / О. О. Гаманкова. – К.: КНЕУ, 2007. – 328 с.
5. Блінов А., Сегеда С., Удовенко П. Досвід країн центральної Європи у здійсненні економічних реформ: ідеї та рекомендації для України – К.: Міжнародний центр перспективних досліджень, 2005. – 43 с.
6. Шірінян Л. В. Оподаткування страхових компаній України / Л. В. Шірінян // Фінанси України – 2010. – №5. – С. 76-85.
7. Про внесення змін до закону України “Про страхування”: Закон України від 04.10.2001 № 2745-III // Голос України. – № 207 (2707). – 2001. – С. 10-13.
8. Шірінян Л. В. Удосконалення організації фінансів та оподаткування страхових компаній України / Л. В. Шірінян // Економіка України – 2010. – №6. – С. 55-66.
9. Распоряження Кабінету Міністрів України від 23 грудня 2009 р. №1612-р "Про схвалення Стратегії реформування податкової системи" // Офіційний вісник України. – 2009. - № 101. Ст. 3543 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://document.ua/pro-shvalennja-strategiyi-reformuvannja-podatkovoyi-sistemi-doc7696.html>. – Назва з екрану.
10. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>. – Назва з екрану.